

deksi. Sääntöjen runsaus taas saattaa olla tavalliselle journalistisessa julkisuudessa liikkujalle sama asia kuin äidin kielen kieliopilliset ja sanastolliset rariteetit; tutkijat tutkivat, minä puhun.

* * *

On tietysti selvää, että edellä sanottu tarkastelee journalistisia vissistä näkökulmasta: kiinnostus kohdistuu journalistiin ja yhteiskunnallisen vallan suhteeseen. Journalismin voi olla ja on muitakin näkökulmia, joiden pätevyyttä ja tärkeyttä en pyri kiistämään.

Lyhyesti: Journalistisen esitystavan erityisyys on ehkä siinä, että valta ei ole rakentunut tekstuaalisiksi säännöiksi, vaan toimii paremminkin julkisuustilaa jakaen ja järjestellen. Niinpä vallasta kiinnostuneen ei ole ohittaminen — Pietilän ja Sondermannin sanoin (1987, 5) — yhteiskunnan makrodynamiikkaa eli sen seikan erittelemistä, ”mistä voimista ja liikkeistä yhteiskunnan kokonaisliike muodostuu”.

Heikki Luostarinen

Kirjallisuus

- KEHÄLINNA, Heikki & MELIN, Harri. Tuntemattomat toimittajat. Tutkimus Suomen Sanomalehtimiesten Liiton jäsenistä. Suomen Sanomalehtimiesten Liitto, Helsinki 1988.
- PIETILÄ, Kauko & SONDERMANN, Klaus. Luonnoksia joukkoviestinnän sosiologisen tutkimuksen metodeiksi. Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos. Tampereen yliopisto, Sarja B 50/1987.
- REUNANEN, Esa. Merkitysympäristö ja uutisgenren säännöt. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto 1991.
- RENTOLA, Ilkka. Normaalijournalismin säännöt. Yhdysvaltalaisen journalismin oppikirjallisuuden esittämän ideaalittyyden tarkastelua. Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos, julkaisuja, sarja A 47/1983.
- WIBERG, Matti. Tieteilijät ja toimittajat. Turun Sanomat 9.12.1988.

Eihän hullukaan tutki toista hullua

Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen professori Pertti Hemánus toteaa (Tiedotustutkimus 2/91, 83), että arviointini hänen teoksestaan ”Johdatus journalistiikkaan. Tiedotusopin perusteet 2” vastaa huonosti hänen mielestään hänen teostaan. Hemánus paaluttaa arvostelunsa kirjassa arvosteluni merkityksen — se ei hyödytä tieteellistä yhteisöä, koska se ei ole Hemánuksen mielestä korrekti. Hemánus antaa ymmärtää tietävänsä a) mikä tieteellistä yhteisöä hyödyttää ja b) mikä on korrektiä. Hän väittää lisäksi, että c) minä en ollut arvostelussani korrekti ja d) hän itse oli arvosteluni kohteen (siis tuon teoksen) julkaisessaan korrekti.

Hemánuksella on taito häivyttää alkuperäinen keskustelun kohde taka-alalle ja rakentaa kommentointiketjuja niin, että yleisö, joka ei ole lukenut itse teosta, vaan vain arvostelun arvostelun kyseisestä teoksesta, luulee teoksen olevan sitä, mitä Hemánus sen väittää itse olevan teoksen arvostelun arvostelussaan. Ja näinhän ei ole.

Kiinnitin arvioinnissani huomion Hemánuksen teoksen retoriikkaan, koska muuta teoksesta ei juuri jää käteen. En nimittäin ole aivan vakuuttunut, että lukijoita kiinnostaa se mitä mieltä Pertti Hemánus on siitä tai tästä asiasta. Olen ymmärtänyt, että tieteellinen artikulointi ja tieteellisen artikuloinnin opetus, ei parhaimmillaan keskity esittelemään kirjoittajan itsensä mielipiteitä siitä tai tästä asiasta, vaan tuo julki ne argumentit, joiden pohjalta siitä tai tästä asiasta voidaan perustellusti sanoa sitä tai tätä. Hemánuksen opus ei opeta artikuloimaan tieteellisesti, vaan se esittelee tekijänsä mielipiteitä. Mielipiteet ovat lähinnä joko järkeviä tai älyttömiä, niitä ei voi arvioida vakavissaan. Jäljelle jäi vain retoriikka.

Hemánus kirjoittaessaan journalistiikkatieteen (uusi tiede?) oppikirjan tuli kuin huomaamattaan määritelleeksi myös tuolle tieteenalalle ominaisen tavan artikuloida, ja tuo artikulointi muistuttaa kohdettaan enemmän kielenkäyttötavan — retoriikan — tasolla, kuin tieteellisen erittelyn.

Että asia tulisi selväksi, verrataan: Eihän hullukaan tutki toista hullua, vaikka hallitseekin hulluuden ilmiönsä, siihen tarvitaan psykologi tai psykiatri tai joku muu terve, ainakin jos halutaan parantaa potilas. Hemánuksen teksti on journalistista tekstiä journalismista — itsessään pätevän oloista, olematta kuitenkaan sitä.

Risto Eronen